

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 7 april 1916 kl. 7 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av väckt motion om ändringar i §§ 44 och 45 regeringsformen samt §§ 5, 6 och 7 successionsordningen m. m.

Närvarande: herrar Edén, Clason, Hellberg, Bellinder, Kjellén, Mannheimer, von Geijer, Olof Olsson, Stadener, von Mentzer, greve Alexander Hamilton, Persson i Malmö, Räf, Waldén, Ericsson i Vallsta, Hallén, Hildebrand, Hallendorff*), Sterne och Andersson i Höckerum.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 237, har herr *Lindhagen* hemställt »att riksdagen måtte för sin del, *dels* upphäva vad 44 § regeringsformen samt 5 och 6 §§ successionsordningen innehålla rörande prinsars och prinsessors giftermål och de förres förverkande av arvsrätt till riket samt likaledes vad § 7 successionsordningen stadgar om prinsars och prinsessors utrikes resor, och *dels* beträffande 45 § regeringsformen upphäva rättigheten att tilldela prinsar titlar av hertigdömen och furstendömen och likaså förbudet för dem att innehava civilt ämbete samt i stället förbjuda dem att hava någon militär befattning; eller ock, om detta ej kan omedelbart bifallas, hos Konungen begära förslag i dessa ämnen till 1917 års riksdag.»

Rörande de skäl, motionären anført till stöd för sin hemställan, hänvisar utskottet till motionen.

Enligt gällande grundlagar äro medlemmar av kungahuset underkastade större inskränkningar i avseende på sin personliga rättsställning

*Utskottets
yttrande.*

än övriga medborgare. Sålunda föreskrives i § 44 regeringsformen och § 5 successionsordningen, att prins av det kungliga huset ej må gifta sig utan Konungens vetskap och samtycke, och i sistnämnda lagrum stadgas dessutom förbud för prins att, med eller utan Konungens vetskap och samtycke, ingå äktenskap med enskild, svensk eller utländsk, mans dotter. Påföljden vid överträdelse av dessa bestämmelser är förlust av arvsrätten till riket för såväl honom själv som för hans barn och efterkommande. Enligt § 6 successionsordningen må prinsessa av det kungliga huset ej träda i gifte, utan Konungens vetskap och samtycke, och sådant samtycke kan överhuvud ej erhållas till äktenskap med svensk man utom det kungliga huset. Enligt § 7 successionsordningen måste ock Konungens samtycke inhämtas, när prins eller prinsessa av det kungliga huset ämnar resa utrikes. Vidare föreskriver § 45 regeringsformen, att prins av det kungliga huset ej må bekläda civilt ämbete.

I förevarande motion yrkas, att dessa inskränkande bestämmelser måtte såsom föråldrade upphävas eller förändras. Framställningar i liknande syfte hava, såsom ock motionären anför, tidigare förekommit i riksdagen, men hava av konstitutionsutskottet avstyrkts och av riksdagens båda kamrar avslagits. Med anledning av en vid 1883 års riksdag väckt motion angående upphävande av de inskränkningar utav vissa medborgerliga fri- och rättigheter, som prinsar och prinsessor vore underkastade, förklarade konstitutionsutskottet, att det ansåge »de antydda inskränkningarna vara för statens ändamål tillkomna och vila på en allmängiltig grundsats, i fråga varom någon närmare utredning icke lärer erfordras», samt avstyrkte motionen. En vid 1886 års riksdag väckt motion om dels vissa ändringar i §§ 44 och 45 regeringsformen, dels ock fullständigt upphävande av §§ 5, 6 och 7 successionsordningen avstyrktes av konstitutionsutskottet med bland annat den motivering, att, enligt utskottets mening, de omförmälda inskränkningarna i medlemmarnas av det kungl. huset fri- och rättigheter vore av beskaffenhet, att ändring av dem icke bör ifrågakomma utan på grund av framställning från Konungen.

Vad särskilt beträffar förbudet i § 45 regeringsformen för prins av det kungliga huset att bekläda civilt ämbete, har dessutom vid 1903 års riksdag av enskild motionär föreslagits, att förbudet måtte utsträckas att gälla alla ämbeten. I sitt utlåtande över sistnämnda motion yttrade konstitutionsutskottet bland annat följande:

»Till stöd för sitt förslag, att grundlagens stadgande om förbud för prins att innehava civila ämbeten måtte utsträckas jämväl till militära befattningar, har motionären i en vidlyftig motivering, i avseende å

vilken utskottet hänvisar till motionen, huvudsakligen velat göra gällande, dels att den prinsar enligt grundlagen medgivna rätt att bekläda militära ämbeten lätt kunde leda därtill, att prinsar utnämndes till höga befälsplatser utan att äga därför nödiga betingelser, vilket i händelse av krig kunde bringa ofärd över landet, dels ock att dem närstående personer framför andra mera förtjänste män befordrades till militära befattningar. Utskottet, som livligt behjärtar motionärens fosterländska syfte att åt förtjänsten allena bevara den högre ledningen av landets försvar, kan likväl icke tillstyrka förevarande förslag, framför allt emedan ifrågasvarande grundlagstadgande om rätt för prins att bekläda militärt ämbete står i nära och ouplösligt samband med bestämmelsen i § 14 regeringsformen, att Konungen äger högsta befälet över rikets krigsmakt till lands och sjöss. Ty då grundlagen lägger i Konungens hand en så ansvarsfull uppgift, bör ock självfallet tillfälle beredas honom att såsom kronprins eller arvfurste utöva militära befattningar och därigenom förskaffa sig den praktiska utbildning inom det militära området, vilken för uppbärande av det konungsliga kallet såsom försvarsväsendets högste chef måste anses oundgängligen nödvändig.»

Utskottet anser, att de sålunda vid föregående riksdagar gentemot liknande förslag åberopade skäl äga sin giltighet även beträffande den nu föreliggande motionen och får alltså, på grund av det ovan anförda, hemställa,

att herr Lindhagens ifrågasvarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 april 1916.

På utskottets vägnar:

NILS EDÉN.

Reservationer:

dels av herrar *Edén*, *Hellberg*, *Mannheimer* och *Ericsson* i Vallsta, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av herr Lindhagens motion i vad den avser ändring i § 45 regeringsformen måtte för sin del antaga såsom vilande följande

Förslag till ändrad lydelse av § 45 regeringsformen:

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

§ 45.

Varken Svea rikets kronprins och arvfurste eller prinsar av det konungsliga huset skola hava något livgeding *eller civilt ämbete*; dock kunna efter gammalt bruk titlar av hertigdömen och furstendömen dem tilläggas, utan rättighet till de landskap, vilkas namn de bära.

§ 45.

Varken Svea rikets kronprins och arvfurste eller prinsar av det konungsliga huset skola hava något livgeding; dock kunna efter gammalt bruk titlar av hertigdömen och furstendömen dem tilläggas, utan rättighet till de landskap, vilkas namn de bära.

dels av herr *Hellberg*, som ytterligare anført: »Då den bestående inskränkningen i prinsars och prinsessors giftermålsfrihet enligt min mening innebär ett av inget verkligt statsintresse motiverat intrång på en allmänt mänsklig rätt och befrämjar en såväl för dem själva som för andra skadlig kastuppfattning samt även ur nationella synpunkter synes föga försvarlig, har jag ansett, att utskottet under någon form bort tillstyrka bifall till motionärens framställning i denna sak.»

dels av herr *Sterne*, som hemställt, att utskottet måtte tillstyrka riksdagen att besluta att hos Kungl. Maj:t begära förslag till sådan förändring av § 44 regeringsformen och §§ 5 och 6 successionsordningen, att begränsningen av prinsars och prinsessors giftermålsrätt må hävas, samt ock om sådan förändring av § 45 regeringsformen, att rättigheten att tilldela prinsar titlar av hertig- och furstendömen må upphöra, även som förbudet för dem att förvalta civilt ämbete;

dels ock av herrar *Olof Olsson*, *Persson* i Malmö, *Waldén* och *Hallén*.